

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ВІТЧИЗНЯНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ**

Науковий збірник

Випуск 3

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Соколенко Ольга Леонідівна – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Члени редакційної колегії:

Алексєєнко І.Г., доктор політичних наук, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільного, трудового і господарського права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Булат Є.А., доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Вишня В.Б., доктор технічних наук, професор, начальник кафедри спеціальної техніки та інформаційних технологій, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Гошовський В.С., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Дрозд В.Г., доктор юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, Начальник 3-го науково-дослідного відділу науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності, Міністерство ДНДІ МВС України

Легеза Є.О., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та митного права, Університет митної справи та фінансів

Ліпінський В.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного та митного права, Університет митної справи та фінансів

Лютіков П.С., доктор юридичних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри адміністративного та митного права, Університет митної справи та фінансів

Макушев П.В., доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету, Дніпровський гуманітарний університет

Мацей Борський, доктор філософії, декан факультету адміністрування та менеджменту, Університет Humanitas, Сосновець (Республіка Польща)

Мінченко С.І., доктор юридичних наук, професор, Перший проректор з навчально-методичної та наукової роботи, Національна академія прокуратури України

Патерило І.В., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Пиріг І.В., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Сачко О.В., доктор юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Столітній А.В., доктор юридичних наук, керівник експертної групи з питань реформування правоохоронних органів, Офіс Президента України

Тертишник В.М., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правоохоронної діяльності та кримінально-правових дисциплін, Університет митної справи та фінансів

Хрідочкін А.В., доктор юридичних наук, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри загально-правових дисциплін, Дніпровський гуманітарний університет

Чабаненко М.М., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, трудового і господарського права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Чаплицька Ю.А., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінально-правових дисциплін, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Шуба Б.В., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Юзікова Н.С., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Юрчишин В.М., доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінальної юстиції Чернівецького юридичного інституту, Національний університет «Одеська юридична академія»

Науковий збірник містить статті, що висвітлюють питання з різних галузей права.
Видання розраховане на викладачів юридичних факультетів вищих навчальних закладів,
а також осіб, які цікавляться питаннями розвитку юридичної науки в Україні.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Зміст наукових праць не завжди збігається з точкою зору редакційної колегії.

**Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet рішенням вченої ради
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(Протокол № 13 від 24.06.2021 р.)**

Офіційний сайт: apnl.dnu.in.ua

Засновник: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

**Науковий збірник «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції» є фаховим виданням категорії «Б»
на підставі Наказу МОН України від 9 лютого 2021 року № 157 (додаток 4)**

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 23163-13003ПР
від 05.01.2018 р. видане Міністерством юстиції України

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 352.07-048.35(477)

DOI <https://doi.org/10.15421/392147>

Камардіна Ю. В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ МУНІЦИПАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLES OF LOCAL SELF- GOVERNMENT IN THE CONDITIONS OF MUNICIPAL REFORM IN UKRAINE

Стаття присвячена принципам місцевого самоврядування, що утворюють єдину систему, для елементів якої характерно взаємопроникнення і взаємодія. Надано наукову оцінку правового закріплення конституційних принципів місцевого самоврядування, які забезпечують його функціонування як локальної правової системи. Розвиток місцевого самоврядування потребує вдосконалення форм і методів реалізації принципів місцевого самоврядування, їх системного відображення в нормативних правових актах і втілення на практиці організації та діяльності місцевого самоврядування. Це особливо важливо в умовах його реформування. Проаналізовано перспективи правового закріплення принципів місцевого самоврядування в умовах реформування місцевого самоврядування в 2014–2021 рр. та основні шляхи реалізації досліджуваних принципів місцевого самоврядування. Складнощі в проведенні реформ у сфері місцевого самоврядування багато в чому викликані відсутністю чіткої позиції законодавців щодо визначення принципів його організації. Тільки чітко сформулювавши принципи місцевого самоврядування і простеживши їх динаміку, можна вдосконалити чинне законодавство, забезпечуючи його внутрішню єдність і цілісність при всьому різноманітті конкретних форм організації місцевого самоврядування в країні. Встановлено, що в процесі реформування місцевого самоврядування необхідно створити організаційні, правові, політичні, економічні, фінансові механізми, що дозволяють забезпечити реальну самостійність і відповідальність органів місцевого самоврядування, їх ефективну діяльність в інтересах населення. Підкреслено, що на новому етапі розвитку місцевого самоврядування все більшого значення набувають принципи відповідальності і законності, без яких самостійність місцевого самоврядування може обернутися безконтрольністю і всюдозволеністю, вступити в суперечність із вимогами правопорядку. В умовах реформи дія ряду принципів, наприклад, законності, юридичної відповідальності, значно посилюється, з'являються суттєві зміни в правовому закріпленні принципів, що визначають діяльність місцевого самоврядування як соціальної системи. У статті простежуються ці зміни і визначаються шляхи реалізації цих принципів у ході реформи місцевого самоврядування в Україні.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, принципи місцевого самоврядування, реформа місцевого самоврядування, принципи реформування.*

The article is devoted to the principles of local self-government, which form a single system, the elements of which are characterized by interpenetration and interaction. A scientific assessment of the legal consolidation of the constitutional principles of local self-government, which ensure its functioning as a local legal system. The development of local self-government requires the improvement of forms and methods of implementation of the principles of local self-government, their systematic reflection in normative legal acts and implementation in the practice of organization and activity of local self-government. This is especially important in the context of its reform. The prospects of legal consolidation of the principles of local self-government in the conditions of local self-government reform in 2014–2021 and the main ways of realization of the studied principles of local self-government are analyzed. Difficulties in carrying out reforms in the field of local self-government are largely due to the lack of a clear position of legislators to define the principles of its organization. Only by clearly defining the principles of local self-government and tracing their dynamics, it is possible to improve the current legislation, ensuring its internal unity and integrity with all the variety of specific forms of local self-government in the country. It is established that in the process of reforming local self-government it is necessary to create organizational, legal, political, economic, financial mechanisms to ensure real independence and responsibil-

ity of local self-government bodies, their effective activities in the interests of the population. It is emphasized that at the new stage of development of local self-government the principles of responsibility and legality, without which the independence of local self-government can turn into uncontrollability and permissiveness, come into conflict with the requirements of law and order. In the context of the reform, the effect of a number of principles, such as legality, legal responsibility, is significantly strengthened, there are significant changes in the legal consolidation of the principles that define the activities of local self-government as a social system. The article traces these changes and identifies ways to implement these principles in the course of local government reform in Ukraine.

Key words: *local self-government, principles of local self-government, reform of local self-government, principles of reform.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена теоретичною і практичною значущістю питань, пов'язаних з реалізацією принципів місцевого самоврядування в умовах муніципальної реформи в Україні. Місцеве самоврядування, спираючись на принцип демократії і децентралізації влади, набуваючи самостійності у вирішенні питань місцевого значення, сприяє оптимальному поєднанню адміністративно-територіальних інтересів, більш ефективної реалізації соціально-економічного потенціалу територіальних громад. Багато в чому саме діяльність суб'єктів муніципального права визначає успіх реформування місцевого самоврядування, що проводиться в Україні з метою побудови демократичної, правової держави. Розвиток місцевого самоврядування є складним, суперечливим процесом. Складнощі в проведенні реформ у сфері місцевого самоврядування багато в чому викликані відсутністю чіткої позиції законодавців щодо визначення принципів його організації. Тільки чітко сформулювавши принципи місцевого самоврядування і простеживши їхню динаміку, можна вдосконалювати чинне законодавство, забезпечуючи його внутрішню єдність і цілісність при всьому різноманітті конкретних форм організації місцевого самоврядування в країні.

Мета статті полягає в комплексному вивченні правового закріплення принципів місцевого самоврядування та подальшій розробці наукових рекомендацій щодо реалізації принципів місцевого самоврядування в умовах муніципальної реформи в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Принципи місцевого самоврядування завжди в тій чи іншій мірі розглядалися авторами при аналізі теорій, концепцій і моделей організації місцевого самоврядування як в Україні, так і в зарубіжних країнах. Вони також були предметом аналізу їх історично-

го розвитку і в контексті їхнього співвідношення з принципами муніципального права. У науковій літературі є спроби теоретичного осмислення різних аспектів правового закріплення принципів місцевого самоврядування. Це знайшло своє відображення в роботах М.О. Баймуратова, О.В. Батанова, А.М. Колодія, О.Л. Копиленка, В.В. Кравченка, М.П. Орзіха, В.Ф. Погорілка, Ю.Л. Панейко, М.О. Пухтинського, В.О. Серьогіна, О.Ф. Фрицького, В.М. Шаповала, Ю.С. Шемшученка тощо. Проте вони не розглядали принципи місцевого самоврядування з позицій його правового закріплення в умовах сучасної муніципальної реформи.

Виклад основного матеріалу. Принцип місцевого самоврядування є фундаментальним принципом серед загальних принципів демократії, що поділяються всіма державами, які ратифікували Європейську хартію місцевого самоврядування [1]. Саме цей міжнародний документ відіграє особливу роль в об'єднанні різних муніципальних систем європейських держав на рівні принципів і тим самим встановленні передумов уніфікації різних моделей організації місцевої влади.

Особливістю природи принципу місцевого самоврядування є його складений комплексний зміст, який розкривається через систему інших принципів права. Разом із поняттям «принцип» і використовується поняття «принципи місцевого самоврядування».

Європейська хартія місцевого самоврядування закріплює великий перелік принципів місцевого самоврядування. Однак вони регулюють лише основи місцевого самоврядування, далі такі положення повинні бути конкретизовані і адаптовані в правовій системі кожної держави, яка ратифікувала Європейську хартію. Тобто мається на увазі побудова цілої системи принципів організації місцевого самоврядування в кожній конкретній державі.

Говорячи про національні принципи місцевого самоврядування стосовно України, хотілося б відзначити, що Конституція України 1996 р. [2] закріплює систему основних принципів місцевого самоврядування, що містяться в Європейській хартії місцевого самоврядування, незважаючи на те, що вона була ратифікована в 1997 р. Конституційні принципи, що визначають діяльність місцевого самоврядування як локальної організаційно-правової системи (принципи законності, юридичної відповідальності, формування правової культури суб'єктів місцевого самоврядування), беруть початок у найважливіших принципах конституційного ладу України – верховенстві права, захисті прав і свобод людини і громадянина, рівності всіх перед законом і судом, участі громадян у культурному житті тощо. Вони визначають функціонування місцевого самоврядування як системи, яка, будучи врегульована правовими нормами, бере за основу демократизм, верховенство права, народний суверенітет і тому подібне.

Принципи місцевого самоврядування як основні правові ідеї є основою муніципального будівництва, на них базується законодавство у сфері місцевого самоврядування, місцева нормотворчість; вони утворюють єдину основу побудови і функціонування муніципальної влади на території України. Принципи місцевого самоврядування висловлюють його сутність, відмінні риси та ознаки; визначають генезис і тенденції його розвитку; слугують критерієм оцінки наявної системи місцевого самоврядування; є своєрідною його гарантією. Будучи закріпленими в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3], вони мають правовий зміст, виступають в якості правових норм, безпосередньо породжують права і обов'язки суб'єктів, яким вони адресовані. Однак зазначений закон не містить дефінітивних норм, які розкривають поняття принципів місцевого самоврядування.

Україна після проголошення незалежності пройшла дуже важливий для неї етап політичного узгодження нової схеми місцевого самоврядування. Реформування місцевого самоврядування викликало серйозні проблеми, які виникли в цій сфері. Перш за все, це недолік фінансових можливостей місцевого самоврядування й одночасно недостатня відповідальність

органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів муніципального права за свої дії.

Слід також зазначити, що реформа місцевого самоврядування покликана в першу чергу створити правову основу для більш ефективних, ніж раніше, дій суб'єктів муніципального права та інших сторін, що вступають з цими суб'єктами в правовідносини.

Реформа місцевого самоврядування спрямована на реалізацію конституційних принципів місцевого самоврядування. Реформування місцевого самоврядування направлено не тільки на збільшення його ефективності і розширення можливостей територіальної громади, воно загалом сприяє політичній і правовій стабільності в Україні, реалізації в конкретній сфері життєдіяльності суспільства конституційних принципів.

Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади 2014 р. (далі – Концепція) [4] визначено основні напрями вдосконалення місцевого самоврядування: посилення правової бази місцевого самоврядування, розширення повноважень органів місцевого самоврядування, зміцнення інститутів безпосередньої демократії в місцевому самоврядуванні, створення більш ефективної системи підтримки його державою, розширення його фінансових можливостей. В умовах реформи особливого значення набуває вдосконалення законодавчого закріплення принципів місцевого самоврядування.

На сьогодні існує суперечність між наявними принципами місцевого самоврядування та можливостями їх реалізації на практиці. Так, принцип самостійності місцевого самоврядування не може бути повністю реалізований без економічної самостійності та достатніх фінансових коштів територіальних громад. Саме ці суперечності визначили напрямки муніципальної реформи і прийняття Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Можна констатувати значні зміни змісту конституційного принципу самостійності на основі зміни правового регулювання місцевого самоврядування з огляду на проведену реформу. Новелою стало прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» 2015 р. [5], в якому зазначено, що «об'єднана територіальна громада (далі – ОТГ) є правонас-

тупником всього майна, прав та обов'язків територіальних громад, що об'єдналися, з дня набуття повноважень сільською, селищною, міською радою, обраною такою об'єднаною територіальною громадою» (п. 3 ст. 8). Отже, реформа не тільки розширює права суб'єктів місцевого самоврядування, а й збільшує їх відповідальність. Так, фінансова самостійність ОТГ, їхні можливості об'єднання майна спільної власності територіальних громад, тягне за собою нові види майнової відповідальності.

Самостійність місцевого самоврядування передбачає економічну самостійність. Вона забезпечується, насамперед, наявністю комунальної власності. Реформа спрямована на створення фінансової підтримки територіальних громад. Так, Концепцією запроваджено можливість надання територіальним громадам права розпоряджатися земельними ресурсами на своїх територіях, об'єднуючи їх майно та ресурси в межах співробітництва територіальних громад для більш ефективної реалізації спільних планів та надання публічних послуг суміжним громадам.

Реформа місцевого самоврядування розширює коло питань місцевого самоврядування й повноваження органів місцевого самоврядування та ув'язує їх з ОТГ. Отже, в результаті об'єднання органи місцевого самоврядування ОТГ отримали більші можливості розвитку (потужність та кошти), ніж окремі села чи міста. Це пов'язано зі зміною адміністративно-територіальної вертикалі. Повноваження органів місцевого самоврядування ОТГ досить широкі: від формулювання стратегій розвитку до організації благоустрою сіл та селищ, що входять до ОТГ. Зокрема, рада затверджує бюджет ОТГ; створює виконавчий комітет; встановлює місцеві податки та збори; визначає соціально-економічний та культурний розвиток ОТГ тощо. Зі свого боку виконавчий комітет забезпечує виконання бюджету ОТГ; координує діяльність департаментів, управлінь, комунальних служб, установ та організацій ОТГ і має право змінювати/скасовувати дії підпорядкованих йому відділів, управлінь та їх посадових осіб.

Місьцеве самоврядування забезпечує самостійне вирішення населенням питань місцевого значення. У межах своїх повноважень воно самостійне і не знаходиться в ієрархічних

зв'язках з будь-якими структурами. Реформа місцевого самоврядування значно сприяє розвитку форм прямого народовладдя. Так, Концепцією передбачено розробка проєкту та прийняття акту законодавства щодо запровадження механізму прямого народовладдя, удосконалення правового регулювання процедур проведення загальних зборів громадян за місцем їх проживання та встановлення додаткових гарантій діяльності органів самоорганізації населення, створення сприятливих правових умов для широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень органами місцевого самоврядування [4].

Місьцеве самоврядування діє під свою відповідальність. Це означає для нього потрійну відповідальність: перед населенням, перед державою, перед фізичними та юридичними особами. Прийняті та здійснювані рішення і дії місцевого самоврядування повинні спиратися переважно на власні ресурси, матеріальні кошти. У місцевого самоврядування повинна існувати незалежна економічна і фінансова база. Відповідно до ст. 175 Цивільного кодексу України [6] територіальні громади самі відповідають за своїми зобов'язаннями, що належить їм на праві власності, майном, іншими засобами. Держава та її органи, а також юридичні особи, створені органи місцевого самоврядування, не відповідають за їхніми зобов'язаннями, так само як і територіальні громади не відповідають за зобов'язаннями інших суб'єктів права. Реформа підсилює механізми відповідальності посадових осіб, депутатів перед населенням і перед державою.

Враховання інтересів населення тепер в умовах реформи набуває нових можливостей. Так, Концепцією запроваджено можливість того, що відповідно до закону та статуту територіальної громади збори громадян, що проводяться за місцем проживання, мають право ініціювати позачергове звітування посадових осіб місцевого самоврядування перед громадою, а також установлення обов'язку для органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб обґрунтовувати власні рішення про врахування або невврахування рішень загальних зборів громади.

В умовах адміністративно-територіальної реформи зазнає деяких змін і принцип виборності. Через специфіку виборчої системи, у більшості обласних та районних рад виборчі

округи представлені нерівномірно або взагалі не представлені, деякі райони та міста обласного значення не представлені жодним депутатом, тоді як інші – двома і більше. У районних радах теж часто немає представництва тих чи інших громад району, а деякі представлені декількома депутатами. Проблема з представництвом громадян у місцевій раді є й в об'єднаних громадах. Через нерівномірну кількість мешканців у містах, селах і селищах ОТГ майже неможливо зробити так, щоб кожен населений пункт був представлений хоча б одним депутатом у раді ОТГ. Очевидно, що чинна виборча система себе не виправдовує і її треба удосконалювати – створити умови для належного представництва громад у місцевих радах.

Гарантії виборчих прав громадян при проведенні місцевих виборів, порядок призначення, підготовки, проведення та підбиття підсумків місцевих виборів встановлюються Виборчим Кодексом України [7]. Реформа місцевого самоврядування вносить певну поправку в цю сферу, новий адміністративно-територіальний поділ зменшив кількість районів в Україні приблизно в чотири рази. Крім того, міста, які раніше до жодного району не входили, як-то обласні центри, тепер є частиною новостворених районів. У зв'язку з цим кількість місцевих депутатів загалом різко зменшиться.

З метою визначення гарантій виборчих прав громадян під час виборів органів місцевого самоврядування і виборних посадових осіб місцевого самоврядування, новим Виборчим кодексом передбачено притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності за правопорушення під час виборчого процесу. Законом також внесено відповідні зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу, Кодексу адміністративного судочинства, законів України «Про Центральну виборчу комісію», «Про Державний реєстр виборців», «Про запобігання корупції», «Про державну службу», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про статус депутатів місцевих рад».

Принцип гласності – найважливіший принцип демократичного суспільства – також зазнає суттєвих змін в умовах реформи. Реалізація цього принципу проявляється в праві на інформацію через свободу друку і слова, в можливості

ознайомитися з матеріалами і документами, в наявності публічних звітів посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, у можливості зборів громадян і їх інформуванні тощо. Так, згідно з Концепцією, одним з поставлених завдань є забезпечення «відкритості інформації про публічні послуги, порядок та умови їх надання» [4].

Концепція також передбачає запровадження ефективних механізмів, що дають громадськості змогу брати участь у формулюванні важливих управлінських рішень місцевих органів влади, особливо у визначенні стратегій розвитку регіональних громад, затвердженні статутів територіальних громад та складанні міських планових документів (генеральних планів розвитку міст, селищ, сіл тощо); надання загальним зборам громадян за місцем проживання згідно із законом та відповідно до статуту територіальної громади права ініціювати позачергове звітування посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою, а також установлення обов'язку для органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб обґрунтовувати власні рішення про врахування або неврахування рішень загальних зборів громади.

Отже, важливе значення має принцип гласності місцевого самоврядування. Громадяни мають право на оперативне одержання через засоби масової інформації достовірних відомостей про діяльність органів місцевого самоврядування та організацій, громадських об'єднань, їх посадових осіб. Населення не відірване від місцевих проблем, проте ступінь його включеності в діяльність місцевого самоврядування поки що недостатній. У той же час проблеми життєзабезпечення стають все важливішими з точки зору населення. В останні роки спостерігається тенденція збільшення зростання важливості таких місцевих проблем, як економічний розвиток, безробіття, соціальне забезпечення, рівень життя населення, житлові проблеми, діяльність житлово-комунального господарства.

Реформа місцевого самоврядування 2014–2021 рр. спрямована на розширення форм безпосередньої демократії в умовах місцевого самоврядування. Її інститутами є місцевий референдум, місцеві вибори, збори громадян. Поки що в реальності мало використовується ряд зазначених форм.

Висновки. У процесі реформування місцевого самоврядування необхідно створити організаційні, правові, політичні, економічні, фінансові механізми, що дадуть змогу забезпечити реальну самостійність і відповідальність органів місцевого самоврядування, їх ефективну діяльність в інтересах населення. Практичні заходи, що вживаються для досягнення цих цілей, часто не дають належних результатів, оскільки вони проводяться без достатнього наукового обґрунтування, без

серйозних концептуальних розробок і здійснюються методом «проб і помилок».

Таким чином, можна побачити, що реформа місцевого самоврядування заснована на реалізації нових форм і умов, що сприяють максимальному прояву основних конституційних принципів місцевого самоврядування, які визначають діяльність територіальної громади як соціальної системи – самостійності, виборності, публічного характеру, врахування історичних та національних особливостей у місцевому самоврядуванні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування (укр/рос), Страсбург, 15 жовтня 1985 р. (Хартію ратифіковано Законом №452/97-ВР від 15 липня 1997 р.), Дата підписання: 6 листопада 1996 р. : *База даних «Законодавство України»*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 29.06.2021).
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. : *База даних «Законодавство України»*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр> (дата звернення: 30.05.2021).
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Дата оновлення: 20 жовтня 2019 р. : *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 29.06.2021).
4. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-рп. *Офіційний вісник України*. 2014. № 30. С. 831.
5. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. С. 91.
6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV : *База даних «Законодавство України»*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page> (дата звернення: 29.06.2021).
7. Виборчий кодекс України : Закон України від 19 грудня 2019 р. № 396-IX : *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 29.06.2021).

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**Волошко О. О.**ВІДНОСИНИ МІЖ УРЯДОМ П. СКОРОПАДСЬКОГО ТА ПРЕДСТАВНИКАМИ НІМЕЧЧИНИ
У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА (КВІТЕНЬ-ЛИСТОПАД 1918 Р.)..... 3**Іванов О. О.**

СПРОЩЕНЕ ПРОВАДЖЕННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....10

Кравченко І. О.ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
У ЗДОБУВАЧІВ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ.....16**Сергієнко Н. А.**НОРМИ ПРАВА, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ОРГАНІЗАЦІЮ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПРИМУСОВОГО
ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ В УКРАЇНІ, У СТРУКТУРІ СИСТЕМИ ПРАВА УКРАЇНИ.....24**Сонько Я. В.**ВПЛИВ ЗБОРІВСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ КАМПАНІЇ 1649 РОКУ
НА ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ ФАКТОР ГЕТЬМАНЩИНИ.....33**Ткаченко В. В.**

ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЮРИДИЧНУ ОСВІТУ..... 40

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО**Камардіна Ю. В.**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
В УМОВАХ МУНІЦИПАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....45**Меленко О. В., Вдовічена Л. І.**КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРАВОПОРЯДОК В УКРАЇНІ:
ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА КРИТЕРІЇ ВИМІРУ.....51**Чайковський О. І.**

СУДОВИЙ ЗАХИСТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ЖИТЛО.....59

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС**Костяшкін І. О.**ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН
У ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ..... 64**Тимошенко О. А.**НЕПРИПУСТИМІСТЬ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ
В СИСТЕМІ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ.....70**ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС****Ніколенко Л. М.**СТАНДАРТИ СПРАВЕДЛИВОГО ПРАВОСУДДЯ В ГОСПОДАРСЬКИХ СУДАХ
В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ.....76**Рябов Д. С.**ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВІДШКОДУВАННЯМ СУДОВИХ ВИТРАТ
НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.....81**Селівон А. М., Никитченко Н. В.**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕПОВІДОМЛЕННЯ СУДУ ПРО НЕМОЖЛИВІСТЬ ПОДАТИ ДОКАЗИ,
ВИТРЕБУВАНІ СУДОМ, АБО НЕПОДАННЯ ТАКИХ ДОКАЗІВ БЕЗ ПОВАЖНИХ ПРИЧИН..... 87**ТРУДОВЕ ПРАВО****Погорськова О. С.**ДО ПИТАННЯ ДИСКУРСУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГІДНОЇ ПРАЦІ
У ВИМІРІ СУЧАСНОЇ ДОКТРИНИ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....94

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

Чумаченко І. Є.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ,
ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ДЛЯ ПОТРЕБ ГІДРОЕНЕРГЕТИКИ.....103

АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ПРАВО

Білоус-Осінь Т. І.

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ.....109

Джафарова М. В.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УЧАСТІ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ
ОРГАНІВ ТА ОСІБ, ЯКИМ ЗАКОНОМ НАДАНО ПРАВО ЗВЕРТАТИСЯ
ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ В ІНТЕРЕСАХ ІНШИХ ОСІБ.....115

Звірко О. Є., Осіпова О. О.

ДОКТРИНАЛЬНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ.....120

Кадикало О. І.

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
ОКРЕМИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....126

Костенко О. В.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРАВА У СФЕРІ ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ (ІОТ) ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....130

Кузнєцов С. С.

УКРАЇНА – МОРСЬКА ДЕРЖАВА: КОНЦЕПТ «ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ»
У КОНТЕКСТІ ПРАВОВОЇ (МОРСЬКОЇ) ДОКТРИНИ.....137

Стрижак Є. Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
ЯК СУБ'ЄКТА БЮДЖЕТНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....144

Чернявська О. М.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ
ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ.....150

Шарая А. А.

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕДУРНОГО ПРАВА: ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ
(З УРАХУВАННЯМ ПОЛОЖЕНЬ ПРОЄКТУ ЗАКОНУ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ПРОЦЕДУРУ»).....154

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Ведернікова А. О.

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....159

Пилипенко Д. О.

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА СУТНОСТІ ПРИНЦИПІВ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА.....167

Севрук В. Г.

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ІЗ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ,
ГРОМАДСЬКІСТЮ, ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ Й НЕДЕРЖАВНИМИ СТРУКТУРАМИ
ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ
І ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЯКІ СФОРМОВАНИ НА ЕТНІЧНІЙ ОСНОВІ.....173

Цибульник Г. І.

РОЛЬ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО
СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ (IN ABSENTIA).....178

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Ведькал В. А.

ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ.....183

Костюченко Я. М.

ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
НА ПРИКЛАДІ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ.....189

CONTENTS

THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW

Voloshko O. O.

RELATIONS BETWEEN THE GOVERNMENT OF P. SKOROPADSKY AND THE REPRESENTATIVES OF GERMANY IN THE PROCESS OF CREATION OF THE AGRICULTURAL LEGISLATION (APRIL-NOVEMBER 1918)..... 3

Ivanov O. O.

SIMPLIFIED PROCEDURE: FOREIGN EXPERIENCE..... 10

Kravchenko I. O.

CERTAIN LEGAL ASPECTS OF PRACTICAL COMPETENCIES' FORMATION FOR APPLICANTS OF LEGAL EDUCATION..... 16

Serhiienko N. A.

NORMS OF LAW GOVERNING THE ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF ENFORCEMENT OF DECISIONS IN UKRAINE, IN THE STRUCTURE OF THE LEGAL SYSTEM OF UKRAINE..... 24

Sonko Ya. V.

THE INFLUENCE OF THE ZBORIV MILITARY CAMPAIGN OF 1649 ON THE STATE-BUILDING FACTOR OF THE HETMANSHIP..... 33

Tkachenko V. V.

THE CHALLENGES OF GLOBALIZATION AND THEIR IMPACT ON LEGAL EDUCATION..... 40

CONSTITUTIONAL LAW

Kamardina Yu. V.

IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLES OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE CONDITIONS OF MUNICIPAL REFORM IN UKRAINE..... 45

Melenko O. V., Vdovichena L. I.

CONSTITUTIONAL ORDER IN UKRAINE: THEORETICAL JUSTIFICATION AND MEASUREMENT CRITERIA..... 51

Chaikovskiy O. I.

LEGAL PROTECTION OF THE CONSTITUTIONAL RIGHT TO HOUSING..... 59

CIVIL LAW AND PROCESS

Kostiashkin I. O.

ON THE QUESTION OF THE GROUNDS FOR FAMILY RELATIONS IN LEGAL DOCTRINE..... 64

Tymoshenko O. A.

INADMISSIBILITY OF ABUSE OF PROCEDURAL RIGHTS IN THE SYSTEM OF PRINCIPLES OF CIVIL PROCEEDINGS OF UKRAINE..... 70

COMMERCIAL LAW AND PROCESS

Nikolenko L. M.

STANDARDS OF FAIR JUSTICE IN ECONOMIC COURTS IN CONDITIONS OF REFORM..... 76

Riabov D. S.

ON PROBLEMATIC ISSUES RELATED TO REIMBURSEMENT OF LEGAL EXPENSES FOR PROFESSIONAL LEGAL ASSISTANCE IN ECONOMIC PROCEEDINGS..... 81

Selivon A. M., Nykytchenko N. V.

THE RESPONSIBILITY FOR FAILURE TO NOTIFY THE COURT ABOUT THE IMPOSSIBILITY TO PRESENT EVIDENCE DEMANDED BY THE COURT, OR FAILURE TO SUBMIT SUCH EVIDENCE WITHOUT A CLEAR REASON..... 87

LABOR LAW

Pohorielova O. S.

ON THE QUESTION OF THE DISCOURSE ON ENSURING DECENT WORK IN THE DIMENSION OF THE MODERN DOCTRINE OF LABOR LAW OF UKRAINE..... 94

ENVIRONMENTAL LAW

Chumachenko I. Ye.

FEATURES OF THE LEGAL REGIME OF WATER FACILITIES USED FOR THE NEEDS OF HYDRO POWER.....103

ADMINISTRATIVE AND FINANCIAL LAW

Bilous-Osin T. I.

SCIENTIFIC ACTIVITY AS AN OBJECT OF PUBLIC ADMINISTRATION..... 109

Dzhafarova M. V.

LEGAL REGULATION OF PARTICIPATION IN THE COURT PROCEDURE OF BODIES AND PERSONS GRANTED BY LAW TO APPEAL TO THE ADMINISTRATIVE COURT IN THE INTERESTS OF OTHERS BODIES.....115

Zvirko O. Ye., Osipova O. O.

DOCTRINAL ASPECTS OF OPTIMIZATION OF ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS OF UKRAINE.....120

Kadykalo O. I.

PECULIARITIES OF REGULATORY AND LEGAL PROVISION OF SOCIAL PROTECTION OF CERTAIN LAYERS OF THE POPULATION IN UKRAINE.....126

Kostenko O. V.

DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF LAW IN THE FIELD OF INTERNET OF THINGS (IOT) AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE.....130

Kuznietsov S. S.

UKRAINE – A MARITIME STATE: A CONCEPT OF LEGAL PERSONHOOD IN THE CONTEXT OF LEGAL (MARITIME) DOCTRINE.....137

Stryzhak Ye. Yu.

SPECIFIC FEATURES OF AMALGAMATED TERRITORIAL COMMUNITY AS A SUBJECT OF FISCAL LEGAL RELATIONS..... 144

Cherniavska O. M.

METHODS OF PROVING EVIDENCE IN CASES OF VIOLATION OF CUSTOMS RULES.....150

Sharaia A. A.

PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE PROCEDURAL LAW, TAKING INTO ACCOUNT THE PROVISIONS OF THE DRAFT LAW “ON ADMINISTRATIVE PROCEDURE”.....154

CRIMINAL LAW AND PROCESS

Vedernikova A. O.

CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF TYPES OF BULLYING IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS.....159

Pylypenko D. O.

ON THE QUESTION OF THE DEFINITION AND ESSENCE OF THE PRINCIPLES OF CRIMINAL EXECUTIVE LAW.....167

Sevruk V. H.

INTERACTION OF THE BODIES OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE WITH THE MASS MEDIA, THE PUBLIC, STATE BODIES AND NON-GOVERNMENTAL STRUCTURES IN COUNTERACTING CRIMES COMMITTED BY ORGANIZED GROUPS AND CRIMINAL ORGANIZATIONS FORMED ON AN ETHNIC BASIS.....173

Tsybulnyk H. I.

THE ROLE OF THE PROSECUTOR DURING SPECIAL COURT PROCEEDINGS IN ABSENTIA..... 178

INTERNATIONAL LAW AND EUROPEAN UNION LAW

Vedkal V. A.

JURISDICTION OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT.....183

Kostiuchenko Ya. M.

THE EXPERIENCE OF LEGAL REGULATION OF THE DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY ON THE EXAMPLE OF THE LEADING COUNTRIES OF THE WORLD.....189

НОТАТКИ

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ВІТЧИЗНЯНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ**

Науковий збірник

Випуск 3

Коректура – Н.В. Пирог, Н.С. Ігнатова

Комп'ютерна верстка – С.Ю. Калабухова

Формат 60×84/8.

Обл.-вид. арк. 20,87, ум. друк. арк. 23,25.

Папір офсетний. Цифровий друк.

Наклад 300 примірників. Замовлення № 0921/324.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1

Телефони: +38 (048) 709 38 69, +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6424 від 04.10.2018 р.